

KRISTAU

FILOSOFIA

Zer ote da kristau filosofia? Goiargiaren laguntza bearrezkoa bezela artzen dun filosofia.

Gizona pentsatzen asten danean, lenengo bere biziko galdera nagusienak egin bear dizkio bere buruari.

Len ez nintzan. Orain ba-naiz. Nundik nator? Nora nijoa?

Gizonak zertarako bizi dan eta bere azkena zein dun jakin bear du.

Eta zer da filosofia?

Gizonak bere ezagueraz "egia" billatzeko egiten ditun egiñalak.

Goiargiaren laguntzarik gabe ezagutu ote dezake gizonak Jaungoikoa, adimenaren indar utsez? Ori ez dezakegu ukatu, katoliko iraun nai badugu. Alare berealaxe ikusten dugu, naiz antxiñako, naiz gaurko filosofoen artean, iñork ez digula Jaungoikoaren berri zuzen eman Goiargiaren laguntzarik gabe. Okerbidetik joan izan dira eta illunpetan dabilta itxuak bezela. Gezurra pranako esan eta zabaldu digute sinisgabeko filosofoek. Egi-zati gutxi eman dizkigute. Zergatik gertatzen da ori? Gizona bere adimenaren indar utsez Jaungoikoaren eta bere azkenaren berri jakiteko gauza ba-dana sinisten ez dugu ba? Ala-ta guztiz ere, istoriaren erantzuna auxe duzu: Goiagerkundetik urrun, danak okerbidetik jo dutela.

Egi osoa guk bakarrik dugu. Goiagerkundearen laguntza eta argia bearreko dugu gizonaren

azkena eta lorkizuna zein dan jakiteko.

Filosofia beste jakintzeetarako bide bat besterik ez da, eta or bertan gelditu nai dunak, illunpetan ereriko da, dio Bonabentura Santuak.

Goiargia "egiaren irizpidetzat" (criterium veritatis) ez dezakegu artu. Bai ordea, egiaren iturri bezela, gure bizitzarako batez ere. Bestela gizonak beti illunpetan lirake.

Protestanteentzat teoloji utsa litzake gizonak bere adimenez siñismenak lagunduta iritxi dezaken jakitea. Gizonaren ezaguera ezta ezertarako gauza bere aldetik. Jaun^{ak} nai dun arte itxoin bearra dauka. Itxaropen osoaz Jaungoikoaren besotetan amildu bear du lagun dakion.

Razionalistek, berriz, aurretik -a priori- goiargia erabat ukatuko dizute. Jaungoikoak ezti^o iñori itz egiten. Are ta gutxiago bera gizonekin. Gure arrazoiak eztu beste munduko berri jakiteko biderik. Arrazoi utsa da jakiteko guzien neurri. Siñistu nai dunak siñistu beza, baiña berak sortu ditu fedearen oiñarriak, berak asmatutakoa siñisten ariko da. Kristo zuek, kristauok, egin dezute Jaungoiko. Razionalistek ezti zu beiñere lurretik zerura-arteraiñoko saltorik emango. Beti lurrean geldituko zaizu. Bere arrazoiak ez baitio "beste aldeko" berririk ematen. Emen dago fedearen misterioa.

Baiña protestantek mutur batera eta razionalistak bestera jotzen badute, guk beiñe-pein erdiko bidetik jo bear genduke bat egiñik. Baiña ezta orrela gertatzen.

Katolikuen artean asko dira kristau filosofia ukatzen dutenak. Ez omen du esankizun zuzenik aientzat. Filosofia berez omen da gure adimenaren frutu. Une berean nola izan ote diteke goiargiz sortua? Ortaka ez litzake gure arrazoiaren lorkizun utsa. Beraz, oentzako eztago kristau filosofirik.

Beste batzuk kristau filosofia ba-dala diote, istoriak agertzen dugunez. Orixe litzake San Agustin eta Aro-Erdiko eskolastikakoena, esate baterako. Filosofi ori, ordea, benetakoa izatekotan, bere demostrazioak, agerbideak, arrazoikoak dituna izan bear, eta Goiargiaren eraginindarra (influxua) azalekoa bakarrik. Goiaria nun da-

gon erakutsi bakarrik eta oker bidetik zaindu: orixe da teolojiaren eginbearra gizona bere aldetik pentsatzen ari dan bitartean.

Azkenik, beste batzuk, Goiargiaren eragiña eztala azalekoa bakarrik diote. Muiñekoa, positiboa omen da, Goiagerkundearen laguntza.

Gizona zerurako egiña dagola diote. Gure adimen-naimenak Mugarikgabekoa ezagutzeko "kemenetan" (in potentia) daude, eta gizonak oekintxe egiten du bere filosofia. Beraz, gizona goiko izadirako egiña bada, ez dezakegu "izadi soilgarrian" (natura pura) lotu: gauzak duten realidadea, azkena ezagutu gabe, ezagutzea litzake ori, eta ori ezin ditekena da, metafisikak dionez. Azken kausa, kausa guzien buru baita eta filosofiaren eginkizuna gauzak beren azken kausen bidez ezagutzea da.

Gizonaren azkenak zeresan aundia dauka bere filosofian, goiko izadirako eginda baitago. Eta ori Goiagerkundearen bidez lortu dezakegu egiz eta seguru.

Kristau filofia da gizonaren egiazko filosofi osatua.

Kristau filosofia eztugu teolojiarekin naastu bear. Onengandik metodo eta objetoaz bereizten da. Arrazoi bidez sortzen da, fedetik ez. Izadiko kizunari (objetoari) buruz ari da eta ez goiko izadikoaz. Ala ere estuki alkartzen dira biok, kizun berdiña baitute. Filosofia adimenetikoa danezkero, izadiko kizunari buruz ari da; baiña teolojiagana dijoa, berau baitu bere lorkizun eta osakizun.

Beraz, errez bereizten dugu filosofia teolojiagandik; onengandik ez dezakegu, ordea, erabat banatu. Bere lorkizuna ez baida izadi soillekoa, goiko izadira dijoana baizik. Ori argi dago batez ere Jaungoikoari eta gizonari buruz ari generala. Filosofia, bere mugetan da egiazko eta bere eskuko, alegia, bere baitan gelditzen ez dan bitartean. Beeko izadia goiko izaditik erabat moztu eta arengandik urruntzen eztan bitartean izango da benetako filosofia. Auxe da San Bonabenturaren iritxia. Onelaxe erabili zuten beren filosofia San Agustin eta beste kristau filosofo askok.

Goiargitik etzuten alden du nai izan. Santo Tomas'ek, ordea, Aristotele'en eragiñez gizona soilgarrian anturik, filosofia teolojiatik zearo bakandu zigun, "teorice" beñepein, naiz-ta bere erakuspenak Goiargiaren influxu positibuz eman bazizkigun ere. Ala ere Santo Tomas'gan ez dugu "izadiaren autonomia" Aristotele'gan.

San Agustiñek eta San Buenabenturak-eta, oiek ez omen dute filosofirik. Oien filosofia teoloji utsa omen da.

Santo Tomasena, berriz, orrena bai, fillofi garbia omen da. Onek ondo bakandu omen zun filosofia teolojiatik, bakoitzari bere eskubideak emanez.

Baiña jakiña da, eskolastikako pentsalariak teolojiaren mendean filosofia ipiñi zuten. Teolojian arrazoibideez ibiltzeko filosofia neskame bezela artu zuten.

Gizon aiek santuak izan ziran gero. Egunero eta ia unero eskatzen zioten Goiarnasari: "Zatoz Espiritu Santu ori, bete itzatzu zure zintzoen biotzak eta piztu aietan zure maite-sua".

Goiargiak laguntzen zien etengabe pentsalari bikain aiei beren bururakizun sakon eta ederrak asmatu eta mamitzen.

Gero nola esan dezakegu arrazoibide utsez lortu zutela beren filosofiko jakite osoa? Eguneroko Meza, Breviarioko otoitzak, (Bonabenturak Ebanjelioa buruz omen zekian), egunero ordu beteko otoitzaldia, eta gero ia unero Goiargiari eske ta eske ari danak jasoko ez du, ba, zeruko laguntza eraginkorra, positiboa bere bizitzarako. Itz batean esateko: benetako fede-bizia bizi duna, pentsatzen ari danean ez ote du bere siñis-menaren laguntzarik? Bai noski. Alare, arrazoibidez ari da pentsaketan, filosofi-gaiak aztarrika ta mamitzen.

Izan ere graziak, gaixorik zegon arrazoiak sendatu egin digu. Berez goiko izadirako gauza etzana, altsu egin du Goieskerrak.

Kristau morala ba-dugu. Eta morala bera ere filosofiko zati bat duzu. Zergatik deitzen diogu kristau-morala? Orrek añaño eskubiderik ez ote du Goiargiaz sortu dan filosofiak? Berdin gertatzen da jakinduri itzari buruz. Kristau-jakindu-

ria ba-dugu. zergatik ez dugu onartu bear kristau filosofia?

Iru egi:

1.- Kristau filosofia ba-da, bai istoriaz (izatez) eta bai eskubidez (de iure), rebelazioaren laguntza positibu ta negatibuz.

2.- Kristau filosofia bakar-bakarrik da filosofi osatua, gizona izadi utserako ez-baiña goiko izadirako egiña balin bada.

3.- Alare, ondo berezitu bear dugu filosofia teolojiatik, "kizun" (objeto) ta "auraubide" (método) aldetik. Baiñaez ditugu erabat bakandu bear. Gizonaren izakeran bere izadia goiko izaditik garbi berezitzen dugu. Ez dago zearo bakantzerik, ordea. Gizona gauza bakarra baita bere azkenarekin, zerurako sortua alegia.

Teolojiak bere siñisgaiak arrazoibidez probatzen alegiñak egiten ditu. Filosofiak, berriz, ez du siñisgairik onartzen. Arrazoiak asmatutakoa, berak ikusitakoa probatzen alegintzen da.

Gizonaren azkena goiko izadirakoa dana agerbidetu (demostratu) ezkerro, egi auek argi ta zuzen agerbidetuak gelditzen dira, aurretik emandako arrazoién bidez.

Azurmendi'tar Juan

Arantzazu'n teologari